

La memòria del divisme

Considerada la gran renovadora de l'art dramàtic a Itàlia a finals del segle XIX i començaments del XX, Eleonora Duse (1858-1924) va encarnar a l'època un estil interpretatiu modern, basat en la contenció emocional i la introspecció psicològica, en contrast amb l'èmfasi declamatori de Sarah Bernhardt, la seva rival a França. La col·laboració amb Gabriele D'Annunzio va ser especialment rellevant en la seva carrera. Duse va protagonitzar obres com *La città morta* o *Francesca da Rimini*. També va tenir un paper significatiu des d'un punt de vista polític, tal com explica la pel·lícula de Pietro Marcello, *Elenora Duse la Divina*. A diferència d'altres grans dives teatrals del seu temps, Duse gairebé no es va acostar al cinema. La seva única incursió va ser *Cenerentola* (1916), dirigida per Febo Mari i basada en una obra de Grazia Deledda. Hi interpretava una mare marcada pel sacrifici i la culpa. Després d'aquella experiència, es va mostrar crítica amb el nou mitjà, que considerava mancat d'immediatesa, espiritualitat i contacte directe amb el públic. Tanmateix, el cinema italià vivia aleshores un període d'esplendor gràcies a les anomenades "dives", figures com Lyda Borelli, Pina Menichelli o Francesca Bertini, que van construir una nova forma d'estrellat cinematogràfic basada en el melodrama, la sofisticació visual i una expressivitat adaptada a la càmera.

A partir d'aquesta figura mítica, Pietro Marcello construeix *Eleonora Duse, la divina*, una obra que se situa a mig camí entre el biopic, l'evocació poètica i la reflexió sobre la memòria. Lluny d'oferir una reconstrucció convencional, el director opta per una aproximació fragmentària, carregada de simbolisme i d'una teatralitat que, en molts moments, acaba dominant el relat. Marcello filma *Duse* com un fantasma que travessa la història italiana, una presència espectral que sembla pertànyer més al terreny de la llegenda que no pas al de la realitat històrica. En aquest context destaca especialment la interpretació de Valeria Bruni Tedeschi. L'actriu assumeix el repte de donar cos a un personatge excessiu i ho fa amb una combinació d'intensitat emocional i vulnerabilitat física molt convincent. Bruni Tedeschi evita la imitació i opta per suggerir una personalitat complexa, marcada per la fragilitat, el desencant i una obstinada voluntat de continuar existint damunt dels escenaris.

Pel que fa a l'estil, si alguna cosa defineix *Eleonora Duse, la divina* és el seu to emfàtic i deliberadament excessiu. Marcello abraça sense reserves el melodrama i la solemnitat, convertint molts passatges en tableaux vivants d'una bellesa indiscutible. El film sembla voler reproduir la intensitat emo-



ELEONORA DUSE, LA DIVINA

Títol original: Duse
País: Itàlia, 2025
Direcció: Pietro Marcello
Guió: Pietro Marcello, Letizia Russo, Guido Silei
Intèrprets: Valeria Bruni Tedeschi, Noémie Merlant, Fanni Wrochna
Gènere: Drama
Durada: 125 min
Idioma: Italià
Subtítols: Català
 No recomanada per a menors de 12 anys

cional associada a les grans divas del passat. Un dels aspectes més interessants és la manera com aborda la relació entre Duse i el feixisme. La pel·lícula recupera un tema sovint silenciats o tractat amb incomoditat, com és la utilització simbòlica de la seva figura per part de la Itàlia de Mussolini. Marcello no converteix aquesta qüestió en el centre del relat, però sí que la fa emergir com una ombra persistent que interroga la construcció dels mites culturals i la seva instrumentalització política. Més que oferir respostes, el film assenyala les zones grises d'una memòria nacional que encara avui continua sent conflictiva. Tanmateix, allò que acaba donant veritable sentit a la proposta és la seva dimensió elegíaca. Més que la biografia d'una actriu excepcional o una reflexió sobre el feixisme, *Eleonora Duse, la divina* és sobretot el retrat d'una diva envellida. Una dona que encarna la desaparició d'un model d'estrella basat en el misteri, la presència escènica i una concepció gairebé sagrada de l'art interpretatiu. Duse apareix així com l'últim vestigi d'un món que s'esvaeix, una figura anacrònica que observa com la seva manera d'entendre el teatre, la fama i la creació artística queda relegada al passat. En aquest sentit, la pel·lícula funciona com una meditació sobre la memòria i la decadència. Marcello no filma tant la glòria d'una diva com la persistència del seu record. I és precisament en aquesta imatge d'una estrella crepuscular, condemnada a sobreviure només a través dels relats i de les evocacions, on la seva proposta troba els moments més emocionants i també més profunds.

Àngel Quintana

Col·lectiu de la crítica cinematogràfica de Girona